

Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний факультет
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Пояснювальна записка

до дипломної роботи
освітнього ступеня «магістр»

на тему:

**Типологія сучасних офісних меблів (на
прикладі декоративного виробу «Елегія» для
офісних приміщень)**

Виконала: магістрантка спеціальності:
023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»
Біла Ганна Михайлівна

Керівник: канд. пед. н., доц. Ганжа М.В.

Рівне-2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИЗАЙНУ ОФІСНИХ МЕБЛІВ.....	6
1.1. Світовий розвиток офісних меблів з часів середньовіччя до сьогодення та їх ергономіка	6
1.2. Типологія в українському меблярстві на прикладі декоративного виробу	10
РОЗДІЛ 2. ЗАДУМ І ПРОЄКТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	15
2.1. Задум та створення ескізної бази дипломної роботи.....	15
2.2. Створення композиції художнього твору.....	18
2.3. Проектна частина та загальні художні вирішення.....	22
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ РОБОТИ У МАТЕРІАЛІ....	
3.1. Технологічні етапи та важливі аспекти виконання дипломної роботи в матеріалі.....	
3.2. Проведення розрахунків витрат для виготовлення творчої роботи.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Життя людини нерозривно пов'язане з природою та світом речей які вона сама для себе створює, що значною мірою впливає на її духовно-естетичний розвиток. В сучасних умовах значення дизайну як компоненти технологій набуває особливої актуальності та сприяє розбудові європейських суспільств знань, суспільств інформаційних, постіндустріальних. Інформація, якою досягається гармонійне поєднання краси і доцільності, набуває значення конкурентоспроможного продукту в новому суспільстві. Визначальним джерелом розвитку національного дизайну було і є декоративно-прикладне мистецтво.

Здавна велику роль у духовному житті людини відігравало декоративно-прикладне мистецтво, сприяючи розвитку її побуту, розвиваючи творче мислення, його оригінальність, ідеологічність. Аналізуючи естетичний потенціал побуту необхідно враховувати предметне оточення людей в повсякденному житті, а також і оформлення зовнішнього вигляду самої людини. Саме ці сторони побуту і демонструють рівень естетичної культури людини, формуючи цю культуру своїм впливом на свідомість особистості.

Обґрунтування теми дослідження. У працях філософів висвітлюються наукові положення про те, що людина, з одного боку, і навколишній світ, з іншого боку, перебувають у стані взаємної детермінації. Виходячи з такого наукового розуміння особистості і середовища, важливо серйозно поставитися до створення середовища, в якому людині буде комфортно. Проаналізувавши роботи багатьох майстрів декоративно-прикладного мистецтва та відомих дизайнерів (Джанні Версаче[46], Джон Гальяно[12], Томас Чиппендейл[52], Крістіан Лакруа[7], Феопан Прокопович[45], Франческо Бартоломео[12] та ін.), нашу увагу було

сконцентровано на такому важливому, на наш погляд, елементі з точки зору дизайнерського рішення інтер'єру офісного приміщення як стіл для засідань.

Мета – створити художній твір на прикладі декоративного виробу, що виконує функцію офісного столу для засідань.

У відповідності до мети визначено такі **завдання**:

1. Опрацювати науковий та художній матеріал дотичний обраній темі.
2. Розробити ескізну базу та затвердити остаточний варіант, на основі якого створити проект.
3. Виконати творчу частину в матеріалі, застосувавши необхідні технології роботи.
4. Зробити розрахунки затрат на виготовлення твору.
5. Підсумувати всю проведenu роботу у висновках.
6. Оформити всю джерельну базу та додатки.

Об'єкт дослідження – засоби оформлення інтер'єру офісних приміщень.

Предмет дослідження – стіл для засідань як один з основних елементів інтер'єру офісу.

Методологічна основа дослідження:

- аналіз літератури з обраної теми;
- аналіз та порівняння творів декоративного мистецтва;
- аналіз та узагальнення сучасної практики оформлення інтер'єрів з акцентом на офісних меблях.

Практичність роботи закладається у доповненні інтер'єру кафедри ОДПМ Рівненського державного гуманітарного університету.

Творча новизна роботи полягає у створенні неповторного твору на основі опрацьованого теоретичного та ілюстративного матеріалу при поєднанні декількох технік. У ході виконання дипломної роботи нами узагальнено весь опрацьований теоретичний матеріал зроблено спробу розкрити глибину та сутність ідеї. При написанні пояснювальної записки,

виконанні ескізів та роботі в матеріалі було опрацьовано різноманітну літературу.

Робота має чітку і визначену структуру: вступ, де подано актуальність теми, мету та завдання; теоретичну частину, у якій здійснено аналіз різних технік; творчу частину, де зацентрована увага на законах композиції в ескізнному пошуку та представлений готовий проект; технологічну частину, де відображено виготовлення мистецького виробу; список використаної літератури; висновки; додатки.

Апробація результатів дослідження. Матеріали теоретичної частини дипломної роботи було апробовано на звітній науковій конференції викладачів, співробітників та здобувачів вищої освіти за 2020 рік (Рівне, РДГУ. 13-14 травня 2020р.). Виступ на тему: «Трансформація сюжетних образів у сучасному українському меблярстві»

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИЗАЙНУ ОФІСНИХ МЕБЛІВ

1.1. Світовий розвиток офісних меблів з часів середньовіччя до сьогодення та їх ергономіка.

Людство існує вже багато тисячоліть, але умови його життя, побуту і праці в різні епохи були різними – від звичайного шатра, лігва, печери і примітивних засобів побуту і праці до сучасного високо розвинутого суспільства[75;c113]

Сьогодні дизайнерське мистецтво вчить цінувати унікальність взаємозв'язку між способом життя людини і формами речей минулих епох. Впродовж усієї історії розвитку культури кожна людина в міру своїх можливостей прагнула прикрасити своє життя, зробити гарними і зручними всі предмети, які її оточують: житло, меблі, посуд, одяг, засоби виробництва тощо. Мистецтво – це, перш за все, виховання душі, одна з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів пізнання і відтворення світу через почуття та переживання.

Прагнення людини покращити умови побуту і праці призвели до створення хоч і примітивних, але різноманітних виробів, в першу чергу із деревини, оскільки вона є найпоширенішим і найдоступнішим матеріалом[75;c113].

Офісні меблі – це важлива функціональна складова робочого інтер'єру. Меблі в офісі призначені для покращення роботи офісних та адміністративних працівників. Застосування спеціальних офісних меблів дозволяє поліпшити швидкість, спрощує і робить ефективнішою роботу працівників. Офісні меблі користувалися величезною популярністю ще за часів Єгипетського царства. Вони мало чим схожі на сучасні типи, зате призначалися безпосередньо для зберігання канцелярського приладдя, складання державних указів та зберігання архіву рукописів.

Як правило, меблі для офісу вироблялися з каменю та слонової кістки, рідше застосовувався ліванський кедр і дуб. До прикладу, каркас крісла виточувався з цілісного шматка каменю, прикрашали їх візерунками з золота та слонової кістки. Такі меблі призначалися тільки для фараонів, жерців і державних чиновників. Набита кінським волосом подушка використовувалася як сидіння.

Меблі у Єгипті вирізнялися своєю витонченістю та неповторним зовнішнім виглядом. Стародавні греки почали використовувати при виробництві дешевші та легші в обробці матеріали (ліщина та серцевина оливкових дерев). Застосування цих матеріалів дозволило забезпечити якісними та зручними офісними меблями весь державний апарат. У XIII столітті в Італії з'явилися перші письмові столи зі вбудованими полицями. Таке нововведення значно спростило роботу службовців за рахунок того, що все необхідне завжди було під рукою. Далі офісні меблі вже стали набирати все більш звичний та визначений вигляд. Багато уваги стали приділяти зручності та простоті у використанні.

Меблі вже тепер не предмет оздоблення, а добрий, послужливий друг людини. Якщо архітектурні форми не були усунуті до кінця, то їх старались пристосувати до вимог утилітарності, що часто робило їх грубуватими і незграбними за формою. Естетичних якостей їм надавали витриманість пропорцій, гарний колір дерева і вдало підібраний колір та рисунок оббивок.[75;с.247]

На даний час існує величезна кількість інтер'єрних стилів та їх комбінацій. Сьогодні стиль, в якому буде вирішено офісний інтер'єр, залежить від уподобань споживача та його матеріальних можливостей. Основними стилями в інтер'єрі офісного приміщення можна назвати: артдеко, бароко, модерн, ампір, хайтек, мінімалізм, конструктивізм. Сучасні стилі офісного інтер'єру (хай-тек, мінімалізм, конструктивізм та ін) є оптимальними для оформлення офісу нової незалежної компанії, що полюбляє нестандартний дизайн, нові технології та зухвалі рішення. Офісні

меблі в мінімалістичному стилі – комфортні, практичні і універсальні. У них відсутні декоративні «надмірності», що притаманні класиці.

Шляхом змішування різних дизайнерських напрямків стилі ф'южн і еkleктика покликані підкреслити унікальність проєкту інтер'єру офісу. Візуальний стилістичний хаос насправді таким не є, тому що підкоряється законам комбінування окремих елементів інтер'єру, що відповідає різним оформлювальним тенденціям. Ф'южн та еkleктика потребують делікатного використання, бо в іншому випадку висока естетика легко перетвориться на несмак.

Саме офісні меблі роблять приміщення більш гармонійним і позитивним. Одним з найважливіших правил офісних меблів можна назвати надійність, оскільки вони, як правило, використовуються набагато інтенсивніше. Додатковими критеріями меблів для офісу є легкість монтажу і демонтажу, якісна фурнітура, міцність упаковки, що оберігає її від пошкоджень.

Дизайн інтер'єру починається з концепції: дизайнеру необхідно враховувати архітектурні особливості будівлі, де розташований офіс, конкретне призначення того чи іншого кабінету і напрямок діяльності компанії. Проєкт розміщення або розстановка меблів офісу – це найцікавіше, але, водночас, непросте завдання. Офісні меблі повинні відповідати багатьом параметрам: зручність, ергономічність, міцність, запобігання виникненню захворювань хребта і гармонійність з іншим устаткуванням.

На збільшення та зменшення об'єктів обслуговування, архітектоніку, дизайн меблів впливає організація громадського обслуговування. Будь-яка зміна соціально-економічних, містобудівних умов призводить до коригування дизайну меблів. Реорганізація структури інвестицій у цивільне будівництво, вдосконалення та розвиток різних типів житлових і громадських будівель та функціонально розпланувальної структури, диференційованої за рівнем комфортності, формами власності, визначає

різноманітність дизайнерських вирішень і варіантності меблів, які є предметом наповнення житлового та громадського середовища.

Поява та впровадження нових інноваційних матеріалів не лише урізноманітнить конструктивно-розпланувальні та художньо-образні характеристики меблів, а й визначить стилістичні особливості архітектури й дизайну [77; с.122].

Зростання інноваційних конструкцій та технологій і матеріалів потребує істотного переобладнання меблевої виробничої бази України, зокрема й виробництву нових матеріалів і конструкцій, які орієнтовані на минуле на централізовану економіку та тотальну індустріалізацію меблевого виробництва.

1.2. Типологія в українському меблярстві на прикладі декоративного виробу.

Декоративно-прикладне мистецтво за своїм походженням, як відомо, є мистецтвом народним: народ створює речі, народ знаходить їм потрібну форму і вираження, народ зберігає знайдену в них красу і всі свої досягнення передає нам у спадок. Так, українське меблярство є одним із компонентів матеріальної культури нашого народу, дослідження якої сприяє висвітленню багатьох питань етногенезу.

Відтак, ми спробували проаналізувати деякі дослідження у цьому напрямку. Розкопки скіфських поховань дають уявлення про різноманітність видів і технік художньої обробки деревини, які були у скіфів. Археологічні розкопки свідчать, що скіфи спілкувалися з іншими народами, вміли обробляти дерево на високому художньому рівні. Вони оздоблювали дерев'яні похоронні лежа багатокольоровими породами дерева. У давнину скіфи користувались дерев'яним посудом.

Сармати, які витіснили скіфів у XII столітті до нашої ери, широко використовували колір у оформленні дерев'яних виробів. Скіфо-сарматський період і вплив античної культури грецьких міст Північного Причорномор'я сформували принцип художнього створення виробів, орнаментики, прийомів виконання та технік декорування. Поєднання реалізму з творчою фантазією, з декоративністю, створення неповторної образної системи стали основою для творчих робіт багатьох поколінь майстрів і утверджувались народною творчістю тривалий час.

На початку першого тисячоліття до н. е. на історичну арену вийшли слов'яни. Як свідчать археологічні дослідження, розвивається Зарубинецька культура, за назвою місця знахідки. У дохристиянський період у роботах стародавніх майстрів відображались уявлення про магічні сили Землі та природи. Символічно зображувались сонце, земля, тварини. Уявлення про виникнення та побудову світу передавались у народній творчості у вигляді

геометричних фігур-символів, зображень тварин і частин їхнього тіла. Також був поширений геометричний орнамент із борозенок, ямок, штрихів.

З часом розвивались токарні роботи, довбання, різьблення. Це засвідчує знайдені залишки дерев'яних мисок із Райковецького городища. Майстри Русі працювали в різних стилях. У кожному регіоні художня обробка дерева мала свої стилістичні особливості. Вироби відрізнялися формами та прикрасами. На виробках майстри зображали фантастичних звірів, міфічних птахів.

У XIV-XVIII ст. для художньої обробки дерева характерні такі напрями: виготовлення побутових предметів, знарядь праці, засобів пересування в домашньому виробництві. Ремісничі цехи і мануфактури беруть участь у декоративному оформленні церков, предметів культу. Створюють набійні дошки для вибивання узорів на тканинах, пряникові дошки, меблі для різних верств населення.

На українських землях у XIV – перша половина XVI ст. з'являються специфічні ознаки художньої обробки дерева. Майстри споруджують палаци, церкви, прикрашаючи їх пишним різьбленням. В орнаментиці з'являються мотиви листків, квіток, виноградних лоз і грон, серед них зображають щасливих янголят.

Меблі цієї доби вирізняються гармонійністю античних пропорцій, прикрашаються пишним різьбленням, деколи розписом, накладними точеними профілями. При цьому використовуються різні види дерева. Меблі складні за силуетом, масивні, щедро декоровані різьбленням або інкрустацією. Стіни оббивають тканинами, двері роблять із цінних порід дерева, стелі прикрашають золоченими орнаментами.

Пізніше (середина XVIII ст.) меблі набувають більш полегшених форм. Основним елементом орнаменту стає роскайль, інтер'єр полегшується, стає просторішим внаслідок оббивки стін шовком світлих тонів. Стіни інколи фарбували у світлі тони та прикрашали ліпним орнаментом. У творчості народних майстрів-меблярів переважали прості форми. Такою була потреба

соціального замовника. Часто найкращі кріпосні майстри оформляли палаци і замки магнатів. Вони прикрашали будови тригранно-виїмчастим різьбленням, рельєфним різьбленням.

Після 1861 року народні промисли одержують подекуди новий творчий розвиток. У їх центрах (Полтавщина, Київщина, Гуцульщина, Поділля, Лемківщина) формується своя стилістика оформлення, характер орнаменту, прийоми виконання. У архітектурно-меблевому виробництві різьбленням прикрашають балки-сволоки, стовпці, столи, лави, скрині. На Західних землях формується гуцульський стиль художньої обробки дерева. Його своєрідність полягає у поєднанні плоского різьблення з тригранно-виїмчастим, з особливою манерою композиційної побудови орнаменту, форми виробів, прийомами виконання, інструментами. Тут дуже виражені етнографічні особливості.

Пізніше, на початку 1920-х років, створюється художньо-промислові школи в Києві, Харкові, Полтаві, Переяславі. З другої половини 1920-х років на виставках разом з досвідченими майстрами активну участь бере молодь.

У 1930-1940 роках змінюються естетика, зміст і призначення виробів художніх ремесл. Вони зазнають сильної ідеологізації, натиску влади. У виробках основна увага приділяється декору державно-політичного змісту, який витісняє традиційну естетику і практичність. Задані «зверху» тематика і стилістика, по суті, відривали промисли від народних традицій. Ця тенденція зберігалася в «народному» мистецтві довгі роки. У 1934 році організована Українська художньо-промислова спілка, яка очолює артіль – кооперативні об'єднання художнього виробництва. У Дніпрі відкривається школа декоративного розпису. Активно й швидко розвивається народне мистецтво України.

У післявоєнний період відроджується художня обробка дерева, особливо на заході України. Відновлюється робота в артілі «Гуцульщина» в Косові, ім. Л.Українки у Львові, у Чернівецькій області, відкриваються училища декоративно-ужиткового мистецтва. В 1946 р. у Львові

відкривається перший в Україні інститут декоративного і прикладного мистецтва (нині Львівська академія мистецтв). Наприкінці 50-х років художні артілі переорганізуються у державні підприємства, які підпорядковуються Міністерству місцевої промисловості. Народне мистецтво знаходить широке застосування в дизайнерських розробках у сфері побуту, виробництва меблів, оформленні житла та виробничого середовища.

Як наслідок зміни тенденцій та активність вище названих чинників впливають на зміну інших чинників. На формування меблів різних рівнів фінансових статків громадян, формування їх вигляду, естетичної виразності впливає зміна соціально-економічних чинників. За художню виразність й образні характеристики меблів відповідають різноманітні чинники. В певну епоху сформулювалися інтер'єрні напрямки з приходом в моду тих чи інших речей.

На сьогодні існує величезна різноманітність меблів які стилізовані під різні історичні періоди. Дизайнери виділяють два головних напрямки :

- антикварні, або старовинні стилі, що втілюють моду минулих століть і десятиліть;

- сучасні тренди, що з'явилися недавно з розвитком технологій і масової індустріалізацією промисловості [78].

Майстерність композиції полягає в умінні організувати окремі розрізнені предмети в єдине ціле. Така єдність при сприйнятті інтер'єру досягається продуманим розташуванням предметів з урахуванням їх форми, розмірів, кольору, фактури поверхні, а також особливих законів композиції. Створюючи будівлі, архітектори вибирають гармонійні поєднання розмірів окремих елементів, метрично і ритмічно вибудовують їх в ряди, використовуючи нюанс і контраст для виявлення деталей. Коли всі розміри частин будівлі відповідають людині і будівля не пригнічує нас своєю масою і грандіозністю деталей, її називають масштабною[26,с.56].

Засобом композиції є також закономірне повторення і чергування предметів. Існує два види повторності – метрична і ритмічна. Метрична – це повторність одного елемента через однакові відстані. Наприклад, картини одного розміру розміщують в одну лінію на рівній відстані один від одного. Метр дозволяє внести упорядкованість у складні просторові поєднання предметів. У кімнаті з різнохарактерними меблями та безліччю різномасштабних деталей можна використовувати метричні композиції у вирішенні оформлення стін, розміщення декору. Вертикальні декоративні смуги на поверхні стіни, виконані з допомогою шпалер або фарбування через рівні інтервали (60-120 см), значно поліпшать інтер'єр. Такого ж результату можна досягти за допомогою розміщення декоративної зелені, кераміки, картин, фотографій і т.п.. Досліджуючи закони зорового сприйняття, психологи встановили певні закономірності композиційної побудови, якими можна керуватися при вирішенні інтер'єру або просторової організації окремих його елементів [8,71].

Реферативний огляд та аналіз питань типології в українському меблярстві, проблем перетворення середовища й архітектурної подоби офісних приміщень у контексті їх декорування та естетики; подана характеристика еволюційного розвитку; висвітлені основні проблеми процесу ревалоризації в українському меблярстві. Визначено передумови змін функції офісних меблів; також виявлено причини, що роблять впливи на хід і характер процесу ревалоризації офісних приміщень.

У даній дипломній роботі, ми розглядаємо такий елемент інтер'єру, як стіл для засідань. Проаналізувавши вище сказане, ми отримали певні критерії, якими керувалися проєктуючи наш виріб.

РОЗДІЛ 2. ЗАДУМ І ПРОЄКТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

2.1. Задум і створення ескізної бази дипломної роботи

Ідея щодо виробу з'явилась не спонтанно. Потрапляючи до будь-якого офісу, ми звернули увагу на елементи інтер'єру, які були присутні в кожній споруді, вони були водночас однотипними, але чимось і відрізнялися. Високі, низькі, широкі, вузькі, подвійні, розсувні, з різноманітним декором та максимально прості. Ми обговорювали та розглядали різні варіанти і вирішили зупинитися на столі для засідань.

Саме стіл, на нашу думку - це «перлина» кімнати, офісу, дому. Стіл – це предмет меблів, який є практично у кожному будинку чи офісі та несе певні функції, що використовується як «опора» або ж «допомога» людині у здійсненні нею якої-небудь праці: чи то усна робота, чи то практична.

Столи відрізняються матеріалами, з яких виготовлені і типом конструкції та оздобленням.

Різновидів столів існує безліч вони відрізняються не тільки перерахованими вище особливостями, а й за своїм призначенням і виконуваними функціями. Найбільш популярними вважаються:

- обідній стіл;
- стіл сервірування;
- письмовий стіл;
- низький журнальний столик;
- туалетний столик;
- стіл під телевізор;
- комп'ютерний стіл.

Водночас сюди входять і столи для більярду, і тенісний стіл, барний, телефонний і кухонний. Також, у свою чергу, види столів діляться на підвиди. Представлені вироби відрізняються багатofункціональністю і практичністю, водночас, значно економлять корисну площу в приміщенні.

Важливими параметрами, які мають велике значення є розмір та форма столу. Вони мають відповідати один одному. Також важливе значення має форма і метраж офісного приміщення. Виділяють такі основні форми столу:

1. Прямокутна, типи цієї форми добре виглядають у будь-якій кімнаті ними можна заощадити корисну площу, їх зручно ставити біля стіни та по центру кімнати, за таким столом поміщається більше десяти чоловік.
2. Квадратна такої форми столи бувають маленькі, розраховані на чотирьох чоловік.
3. Кругла і овальна, їх не слід ставити в маленьких приміщеннях за такий стіл поміщається більше п'яти чоловік, а за круглий всього чотири.

За особливістю конструкції поділяють два види столів:

- стаціонарний;
- трансформер.

Опори є одним з головних елементів столу. Їх основне призначення впливає з назви. Від цього залежить зовнішній вигляд і рівень зручності конструкції. Тому ми вирішили зупинитися на художньо-композиційному рішенні офісних меблів на прикладі декоративного виробу «Елегія» для офісних приміщень.

Основні різновиди вимог опор для столу:

- міцність;
- стійкість;
- надійність;
- естетична привабливість;
- практичність;
- довговічність.

В меблевих виробках часто застосовують декоративну фурнітуру з металу, деревини і пластмас. Компонентом художнього оформлення меблів є також декоративні елементи: розетки, жилки, орнаменти, обрамлення, решітки та ін. [7; с. 39-40].

Визначились, що матеріал для створення декоративного виробу буде деревина – один з найбільш доступних і поширених матеріалів.

2.2. Створення композиції художнього твору

Композиція від латинського *compositio* – складання, поєднання, створення, побудова, зазвичай вживається у двох значеннях: і як процес художньої творчості та як його результат. З одного боку, композиція – це побудова художнього твору, яка обумовлена його змістом, призначенням і характером. А з другого боку композицією називають і сам твір, кінцевий результат діяльності художника [13;с.7]. Саме композиція надає художньому твору цілісність, що підпорядковує його елементи один одному і цілому.

Засоби й прийоми композиції в дизайні складаються як наслідок системи традиційних і сучасних методик проектування. Класичні засоби – пропорційність, симетрія й асиметрія, масштабність, ритмічна організація, нюанс, тотожність, контраст – сполучаються із сьогодишнім трактуванням способів формування дизайну-продукції – ассамбляж, комбінаторика, інсталяція, монтаж й ін. [25].

За вище сказаним можна виділити три головні ознаки композиції – цілісність, врівноваженість, підпорядкованість другорядного головному.

Цілісність – це внутрішня єдність композиції. Цілісність форми можна досягти підбором таких фізичних і геометричних характеристик частин композиції, за яких вона сприймається як єдиний закономірний організм. Невідповідність елементів форми за одним і тими самими ознаками (пропорції, фактура, колір) призводить до порушення цілності. Єдність структури й тектоніки передбачає цілісність [61; с. 36].

Структура – це побудова, розміщення, що подібне до конструкції але не тотожне їй. Тут більше зовнішніх проявів, взаємозв'язків деталей та послідовність. Конструкція показує з'єднання частин деталей різними прийомами.

Тектоніка виражає структуру в якості матеріалу його гнучкості, міцності. Тектоніка й естетичні якості виробу можуть збігатися, і тоді композиція буде повно ціннішою, а можуть і не збігатися, якщо головна мета у ній – передати красу виробу (це характерно, зокрема, для творів

декоративного призначення). Особливість композиції у мистецтві художньої обробки дерева зумовлюється органічним зв'язком властивостей матеріалу, способом обробки та призначення предмета, його декору і форми. Форма предмета з деревини повинна ґрунтуватися на особливостях пластичної обробки та її природних декоративних властивостях. Одночасно необхідно мати на увазі цільове призначення виробу. Композиція декору (орнаментальне різьблення, розпис тощо) проглядається у чіткому виявленні центра серед периферійних елементів, у ритмічному чергуванні або рапортному розміщенні елементів узору в узгодженні з загальною формою та в розміщенні саме в тих місцях ЗО. Поєднання елементів різної форми воедино, де декор найкраще доповнить художність форми [61; с.37].

Майстри народної творчості переважно працюють над композицією прикраси (декору), тоді як форми виробів піддаються видозмінам рідше. Досвідчені майстри нерідко виношують композицію в пам'яті та безпосередньо втілюють її відразу у матеріалі. Знання матеріалу, його технологічних і художніх якостей впливає певним чином на зародження задуму. Композиція художніх виробів із дерева різноманітна. Але ще раз нагадаємо, що у всіх випадках вона оперує трьома поняттями: форма, конструкція, прикрашення (декор, оздоблювання, орнаментика) [61;с.38].

Композиційним центром у виробі є декоративна смуга, яка складається з різної форми декору, форма композиції симетрична, що урівноважує композицію надає спокою. У виробі присутній творчий задум, що викликає у глядача естетичне враження.

Головним елементом нашої композиції являється декор рослинний та геометричний який має асиметричну форму. Центр зазвичай відразу впадає в очі, саме йому служать всі інші елементи, які відтіняють, виділяють або направляють погляд при розгляданні твору.

Магістерська робота має три виміри: висота, ширина, довжина. Це виміри які характеризують стіл. Показник який здатний забезпечити зручність застосування, то це висота.

Протягом століть люди надавали перевагу тим чи іншим стилям, велися пошуки нових матеріалів і способи їх виготовлення але закони гармонії і краси залишалися незмінними. Засоби гармонії за допомогою яких художники досягали найкращих результатів, повинні залишатися тими ж.

Композиція є одним з основних організуючих компонентів кожного художнього твору, що володіє естетичною цінністю; матеріальний продукт художньої творчості мистецтва, свідомої діяльності людини. Цілісності, надає композиція, що підпорядковує його елементи один одному і цілому.

Робота має статичну рівновагу. У центральній частині нашої роботи присутня художня стилістика, це спрощені форми, локальні, чисті кольори, відсутність повітряної перспективи та інших ознак. Дотримані всі пропорції завдяки чому вдалося створити мистецький твір, що відповідає законам гармонії та естетичним проблемам людини. Застосування певних пропорційних відношень надало велику виразність художньому образу, глибше розкрило його.

Щоб глибше розкрити та надати виразності художньому образу потрібно застосувати певні пропорційні відношення. Одна з найскладніших проблем художніх – це пропорції, вони вимагають осмислення. Для того, щоб створити гармонійний, цілісний твір, необхідно було вивчити та опрацювати ретельно джерельну базу: відвідати художні виставки онлайн, переглянути каталоги різних видів, стилів меблів, репрезентації, інтернет ресурси.

Декоративний твір є цілісним, що виражено в єдності пластичного рішення, образного, змістовного розкриття теми. Присутній ритм, він буває простим, якщо змінюється одна закономірність – форма, колір, фактура, відстань між елементами; та складним, коли зміни відбуваються відразу за декількома параметрами – змінюється конфігурація форми і відбувається насичення за кольором, змінюється відстань між елементами і одночасно зменшується форма, що змінює свою фактурну характеристику. Ритм не лише збагачує композицію, а й допомагає її організувати. В площинній та в

об'ємно-просторовій композиції без нього важко обійтися. Виражається за допомогою образотворчих засобів: точки, плями та їх поєднання, ритми кольору, ритми виражені фактурою. В одній композиції може виявитися велика кількість композиційних елементів, побудованих на ритмі, розвиваються відносно один одного паралельно, перетинаючись або рухаючись в протилежному напрямку. Знання закономірностей ритмічної побудови багато в чому вирішує проблеми створення композицій будь-якого виду їх єдності і підпорядкування, рівноваги як цілого так і його частин.

Елементи є врівноваженими та спокійними. Рівновага проявляється по-різному в симетричних та асиметричних композиціях. Залежить від розташування основних мас композиції, організації композиційного центру, пластичної, ритмічної побудови, від її пропорції, колірних і тональних, фактурних відносин окремих частин між собою і цілим і т. ін..

Людина завжди тяжіє до форм рівноваги, що створює комфорт психологічний та гармонію проживання в предметно-просторовому середовищі. Урівноважити симетричну композицію легше ніж асиметричну, досягнути, це можна простими засобами оскільки симетрія вже є для композиційної рівноваги.

Симетрична композиція сприймається легко, асиметрична потребує осмислення і поступового розкриття. Історія мистецтв доводить, що асиметрично побудовані за законами гармонії композиції ніяк не поступаються виразності з погляду художньої цінності, симетричним. У художньому творі образ виступає на перший план, де пізнається думка, ідея. Особлива форма естетичного світу – художній образ, де зберігається його предметно - чуттєвий характер, цілісність, життєвість.

2.3. Проектна частина та загальні художні вирішення

Наша робота є колективною і над ескізами ми працювали разом. Період підготовки до втілення художнього виробу пов'язаний з вивченням посібників, альбомів, проспектів, книг і журналів з мистецтва, репродукцій художніх творів тощо. У процесі пошуку виникають ідеї чіткіше окреслюються завдання майбутньої роботи, методи й засоби виконання.

Після опрацьованої літератури можна створювати ескіз – відображення у малюнку або кресленні задуму майбутньої композиції. У процесі роботи виконувався не один ескіз, а декілька, в яких вирішувався остаточний художній варіан, який був продуманий ший та повністю сформований у деталях і кольорі [61; с.38].

В нашій роботі важливу функцію відіграє стиль столу для офісних меблів. Ми, експериментували, аналізували, вивчали особливості різних стилів та наших можливостей, особливості меблевих конструкцій, механізмів, видів, типів декорів. В різних стилях використовуються різні форми та методи. Поставленим завданням було створення цілісного виробу, який буде виконувати роль прикраси та доповнення загального інтер'єру, збагачувати приміщення та надихати творчі роботи, думки, викликати емоції та навіювати роздуми.

Ми ретельно дослідили нашу тему в графічних ескізах, звичайно після тривалого ескізного пошуку. Перед нами постало наступне завдання, а саме – виконання проекту. Проект дає можливість уявити майбутню роботу. Завдяки набутим нами знаннями, вміннями та навичками з кольорознавства та композиції .

Художнє оздоблення є цікавим і змістовним, коли правильно знайдена композиція. Особливу увагу доводиться приділяти врівноваженості в композиціях. Важливий етап роботи над проектною частиною є правильне «композиційне» розміщення декору на проекті.

Проект – це останній етап роботи над ескізами. Мистецький смак формуємо під час виконання проекту користуючись знаннями із дизайну,

композиції, виготовлення художніх виробів, декоративно-прикладного мистецтва, комп'ютерної графіки та інших дисциплін з фаху. Для створення гармонійно, цілісного твору, необхідно було вивчити та опрацювати ретельно джерела та літературу, відвідати меблеві магазини. Вдало підібраний стиль сприймається легко, незважаючи на складність побудови.

ВИСНОВКИ

Теоретичне узагальнення актуального питання творчих інтерпретацій в елементах інтер'єру офісних приміщень наведено у пояснювальній записці до дипломної роботи і представлено її практичне вирішення у вигляді столу для засідань на прикладі декоративної композиції «Елегія».

Розв'язання поставлених задач засвідчили результати проведеного дослідження, що дає підстави для формулювання таких *висновків*:

1. З'ясовано стан дослідженості проблеми у фаховій теорії та мистецькій практиці. Здійснений аналіз філософської, культурологічної, психолого-педагогічної літератури з даної проблеми свідчить про її інтегративність, що виявляється в різних підходах до тлумачення основних понять. Переконалися в тому, що значення дизайну як компоненти образотворчого мистецтва набуває сьогодні особливої актуальності в умовах розбудови європейських суспільств знань, суспільств інформаційних, постіндустріальних. У новому суспільстві інформація, якою досягається гармонійне поєднання краси і доцільності, набуває значення конкурентноспроможного продукту.

2. Дослідивши науковий та художній матеріал стосовно обраної теми, була розроблена ескізна база з якої затвердили остаточний ескіз. Виконана проектна частина роботи, а саме чітко вивчено всі деталі та їх розрахунок в масштабі 1:1. На основі чого виконано творчу роботу в матеріалі, застосовуючи необхідні технологічні операції.

3. Проведено економічні розрахунки, де визначено собівартість роботи в матеріалі та її мистецьку цінність. Всі етапи виконання роботи були заздалегідь продумані, а робота колективна, тому все задумане реалізувалось. Досліджено засоби формотворення інтер'єру офісних приміщень з інтерпретацією філософської ідеї. Дотримані всі пропорції, завдяки цьому, нам вдалося створити мистецький твір, що максимально відповідає законам гармонії і естетичним потребам людини. Застосування певних пропорційних

відношень надало велику виразність художньому образу, глибше розкрило його.

Робота виконана у двох частинах: робота в матеріалі і пояснювальна записка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абызов В. А. Архитектура общественных зданий с гибкой планировкой / В. А. Абызов, В. В. Куцевич. — К. : Будівельник, 1990. — 112 с.
2. Агранович-Пономарева Е. С. / Е. С. Агранович-Пономарева, Н.И. Аладова. Интерьер и предметный дизайн жилых зданий. — 2-е изд. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. — 348 с. — (Высшее образование)
3. Адамс С. Движение искусств и ремесел / С. Адамс. — М. : Радуга, 2000. — 128 с.
4. Адамчик М. «Дизайн и основы композиции в дизайнерском творчестве и фотографии» / М. В. Адамчик. — Минск: Харвест, 2010. — 219 с.
5. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. — Львів : Світ, 1992. — 270 с.
6. Антонович С. "Декоративне прикладне мистецтво". С.Антонович, Р.В.Захарчук-Чугай, М.Є.Станкевич. - Львів, 1992.
7. Бобиків П.Д. Виготовлення художніх меблів. - М.: Вища школа, 1988.
8. Білий В. Проблема формування творчої особистості у галузі декоративно-вжиткового мистецтва у контексті глобалізації сучасних художніх процесів (на прикладі Косівського осередка художньої обробки дерева) // Вісник ХДАДМ10.
9. Білодід Ю. М. Основи дизайну : навч. посіб. / Ю. М. Білодід, О. П. Поліщук. — К. : Парапан, 2004. — 240 с.
10. Бірюков М. Косівські різьб'ярі. — Л.: Кн.-журн. вид-во, 1954. — 32 с.
11. Будзан А. Ф. Різьба по дереву в Західних областях України. — Київ, 1960.
12. Вечерський В.В., Немировський О.О. Растреллі Варфоломій Варфоломійович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В.

- А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 137. — 944 с.
13. Віталій Устін, Композиція в дизайні (методичні основи композиційно - художнього формообрання в дизайнерській творчості). Москва АСТ Астрель. ISBN 978-5-17-035856-4; 2006 р. 240 стор.
14. Ганжа М. В. Естетичне виховання засобами дизайну в педагогічній теорії та виховній практиці зарубіжних країн / М. В. Ганжа // Вісник кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ. – Рівне, 2011. – Вип. 4. – С. 47-48.
15. Ганжа М.В. Композиція в декоративно-прикладному мистецтві (етнодизайн). Навчальний посібник / М.В. Ганжа – Рівне: РДГУ, 2017. – 102с.
16. Ганжа М.В. Мистецтво дизайну в освітньому середовищі Нової української школи/ М. В. Ганжа // Інноваційна педагогіка. – 2019. – Вип.13 Т.2. – С. 77-81
17. Ганжа М.В. Мистецтво дизайну в освітньому середовищі як засіб естетичного виховання особистості/ М. В. Ганжа // Нова пед. думка. – 2018. -№1(93). – С. 171-174
18. Ганжа М.В. Практикум з методології і методів наукових досліджень за професійним спрямуванням : метод. реком. / М. В. Ганжа. – Рівне, 2019. – 18 с.
19. Ганжа М. В. Естетичне виховання засобами дизайну в історико-педагогічному вимірі / М. В. Ганжа // Нова пед. думка. – 2010. – № 4. – С. 128-132.
20. Ганжа М. В. Теоретичні основи курсу «Художня праця» в початковій школі : метод. реком. / М. В. Ганжа. – Рівне, 2004. – 42 с.
21. Ганжа М. В. Дизайн-діяльність як фактор естетичного виховання та духовного розвитку молодшого школяра / М. В. Ганжа // Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту

- ім. Т. Шевченка. Кременець : ВЦ КОГПІ. Серія: Педагогіка, 2015. – Вип. 4. – С.126-133
22. Гидион З. Пространство, время, архитектура / З. Гидион ; сокр. пер. с нем. М. В. Леонене, И. Л. Черня. — 3-е изд.— М. : Стройиздат, 1984. — 455с.
23. Глазычев В. Л. О дизайне: Очерки по теории и практике дизайна на Западе / В. Л. Глазычев. – М. : Искусство, 1970. – 192 с.
24. Голубева О. Основы композиции / Голубева О. Л. — М.«Искусство», 2004.
25. Григоренко Марина. Екологічна свідомість в Україні – нездійсненна мрія чи недалеке майбутнє? [Електронний ресурс] / М. Григоренко. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/ecology/10313883-ekologichna-svidomist-v-ukrajini-nezdiysnenna-mriya-chi-nedaleke-maybutnye.html>.
26. Гуцульська різьба. Візуально-морфологічні закономірності орнаменту: теорія і практика: [монографія] / І. А. Юрченко; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 368 с.: іл. – Бібліогр.: с. 297-303 (205 назв).
27. Гізель Інокентій // Українська мала енциклопедія : 16 кн. : у 8 т. / проф. Є. Онацький. — Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. — Буенос-Айрес, 1958. — Т. 1, кн. II : Літери В — Г. — С. 294.
28. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури. — Х. : ХДАДМ — «Колорит», 2005. — 243 с.
29. Даниленко В. Дизайн центрально-східної Європи / В. Даниленко. — Х. : ХДАДМ, 2009. — 171 с.
30. Даниленко В. Я. Дизайн : підруч. / В. Я. Даниленко. — Х. : ХДАДМ, 2003. — 320 с.
31. ДБН В.2.2-15-2005. Житлові будинки. Основні положення. — К. : Держбуд України, 2005. — 36 с.
32. ДБН В.2.2-9-99. Громадські будівлі та споруди. Основні положення. — К. : Держбуд України, 1999. — 47 с.

33. Декоративно - ужиткове мистецтво : словник. / Я. П. Запаско, І. В. Голод, В. І. Білик та ін.; М-во освіти і науки України; Львів. академія мистецтв. Наук.дослід. сектор, каф. історії і теорії мистецтва; за заг. ред. Я. П. Запаска. – Львів : Афіша, 2000.
34. Ежов В. И. Архитектура общественных зданий и комплексов / В. И. Ежов, С. В. Ежов, Д. В. Ежов // под общ. ред. д-ра арх., проф. В. И. Ежова. — К. : ВИСТКА, 2006. — 380 с.
35. Иттен Иоханес. Искусство формы / Иттен Иоханес // пер. с нем. и предисл. Л. Монаховой. — М. : Изд. Д. Аронов, 2001. — 136 с.
36. Ідак Ю. «Основи об'ємно-просторової композиції : навч. посіб. / Ю. В. Ідак, Т. М. Клименюк, О. Й. Лясковський; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 212 с. : іл. – Бібліогр.: с. 207-209 (55 назв).
37. Кара-Васильєва Т. В. Декоративне мистецтво України ХХ століття : у пошуках "великого стилю" / Т. В. Кара-Васильєва, З. А. Чегусова. – Київ : Либідь, 2005. – 278 с. : іл.
38. Кастель М. Міф про Версаче: Біографія/Пер. з іт. А.Борісовой. СПб.: Азбука-классика, 2008. 352 с.
39. Кес Д. Стили мебели / Д. Кес. — Будапешт, 1981. — 270 с.
40. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис : навч. посіб. / М. А. Кириченко. – Київ : Знання-Прес, 2006. – 228 с. : іл.
41. Кликс Р. Р. Художественное проектирование экспозиций / Р.Р. Кликс. — М. : Высш. шк., 1978. — 172 с.
42. Клименюк Т. «Креслення, рисунок, композиція» : навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 344 с. : іл. – Бібліогр.: с. 336 (11 назв).
43. Композиция в современной архитектуре / ред. коллегия Л.И. Кириллова, И.А. Покровский, И.Е. Рожин. — М. : Стройиздат, 1973. — 188 с.

44. Кремень В. Г., Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / Кремень В. Г., Ільїн В. В. — К.: Книга, 2005. — 528 с.
45. Культура і побут населення України. — Київ: «Либідь», 1991.
46. Литвинов В. Д. Прокопович Феофан // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 27. — 944 с.
47. Нешумов Б.В. Художественное проектирование / [Б. В. Нешумов, Е. Д. Щедрин, Г. Б. Минервин и др.] ; под ред.: Б. В. Нешумова, Е. Д. Щедрина. – М. : Просвещение, 1979. – 175 с.
48. Олійник Л. В. "Книга души, нарицаемая злото" в контексті проповідницької прози Петра Могили / Л. В. Олійник // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. - 2019. - Вип. 16. - С. 136-141.
49. Платон Сочинения в четырех томах. Т. 2 / Под общ. ред. А. Ф. Лосева и В. Ф. Асмуса; Пер. с древнегреч. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та: «Изд-во Олега Абышко», 2007.— 626 с.
50. Постников Н.О. Графический дизайн в системе эстетического воспитания и художественного образования школьников среднего и старшего подросткового возраста на уроках изобразительного искусства: дис...канд. пед. наук: 13.00.02 / Н.О. Постников. - Москва, 1995. - 244 с.
51. Раппе Т. В. Западноевропейское прикладное искусство XVI—XVIII веков (West European applied arts in the 16th-18th centuries): из собрания Эрмитажа. — СПб., Славия, 1996. С. 142.
52. Раппе Т. В. Мебель Томаса Чиппендейла // Декоративное искусство СССР, № 2, 1980. С. 34.
53. Різьбярі Коломийщини Обл. видав. «Галичина» / Каталог виставки. 1992 р.

54. Рунге В. Ф. Эргономика и оборудование интерьера : учеб. пособие / В. Ф. Рунге. — М. : Архитектура, 2005. — 160 с.
55. Рыжов К. В. Сто великих изобретений / К. В. Рыжов. — М. : Вече, 2000. — 528 с.
56. Сковорода Г. С. Збірник творів. — К.: Знання, 1995. — 456 с.
57. Славко І. "Різьба по дереву та випилювання лобзиком". І.А.Славко, М.О.Захаров. - Київ, 1958.
58. Соколов Ю."Художнє випилювання". Ю.Соколов. - Москва, 1987.
59. Соломченко О. Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри. Серії № 1, № 16. — Київ, 1959.
60. Степанов О. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О. Степанов. — К. : Академ. видав, 2006. — 424 с.
61. Тимків Б. М. Виготовлення художніх виробів з дерева [Текст] : підручник для учнів проф. навчально-виховних закладів, загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів. / Б. М. Тимків, К. М. Кавас. — Львів : Світ, 1995. — 175 с.
62. Тименко В. П. Початкова дизайн-освіта: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості : монографія / В. П. Тименко. — К. : Пед. думка, 2007. — 381 с.
63. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII – XVIII ст.): навч. посіб. для студ. вузів мистецтв та культури / О. Р. Тищенко. — Київ: Либідь, 1992. — 191 с.: іл.
64. Ткачѳв В. Н. Архитектурный дизайн (Функциональные и художественные основы проектирования) : учеб. пособие / В. Н. Ткачѳв. — М. : Архитектура. 2006. — 352 с.
65. Трегуб Н.Є. Етностилізації як напрямок дизайн-освіти меблярів ХДАДМ / Н.Є. Трегуб // Вісник ХДАДМ. — Х. : ХДАДМ, 2007, № 6. — С. 174-179.
66. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: іст. нарис / Ф. С. Уманцев. — Київ : Либідь, 2002. — 328 с.

67. Хан-Магомедов С. О. Архитектура Советского авангарда : в 2 кн.; кн. 1. Проблемы формообразования. Мастера и течения / С. О. ХанМагомедов. — М. : Стройиздат, 1996. — 709 с.
68. Хан-Магомедов С. О. Пионеры советского дизайна / С. О. ХанМагомедов. — М. : Галарт, 1995. — 424 с.
69. Харди У. Путеводитель по стилю «Ар-нуво» / У. Харди ; пер. с англ. Т. Бондарук, М. Ламути. — М. : Радуга, 1998. — 128 с.
70. Харенберг Б. Хроника человечества / Б. Харенберг. — М. : Большая энцикл., 1996. — 1200 с.
71. Харпер К. Ваш дом. Стили интерьера / К. Харпер. — М. : Кладезь-букс, 2005. — 223 с.
72. Холмянский Л. М. Дизайн : учеб. пособие / Л. М. Холмянский, А.С. Щипанов. — М. : Просвещение, 1985. — 240 с. 40. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование : учеб. пособие / В. Т. Шимко. — М. : Архитектура, 2004. — 296 с.
73. Шевчук Т. О. Формування емоційно-почуттєвої сфери молодших школярів у художньо-ігровій діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07- теорія і методика виховання / Т. О. Шевчук. — К., 2000. — 21 с.
74. Шпара П. Е. Техническая эстетика и основы художественного проектирования : підруч. — К. : Вища шк., 1989. — 296 с.
75. Шумега С. С. Дизайн : навч. посіб. / С. С. Шумега. — К. : Центр навч. літератури, 2004. — 300 с.
76. Яремків М.М. Композиція: творчі основи зображення / М.М.Яремків – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 112с.
77. Електронний ресурс - <http://artdesign.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/33/2019/03/117128%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%86%D0%9B%D0%95%D0%A6%D0%AC.pdf>
78. Електронний ресурс- Режим доступу: <https://ideahome.cx.ua/stili-mebliiv-jaki-buvajut-i-chim-vidriznjajutsja.html>